

02.12.2024

Asia/2

§ 30

Tilannekatsaus merellisen Helsingin kehittämisestä

HEL 2024-012514 T 00 01 06

Päätös

Kaupunginhallituksen elinkeinojaosto merkitsi tiedoksi tilannekatsauksen merellisen Helsingin kehittämisestä.

Käsittely

Asian aikana kuultavana oli projektinjohtaja Vili Tuomisto. Asiantuntija poistui kuulemisensa jälkeen kokouksesta.

Esittelijä

elinkeinojohtaja
Marja-Leena Rinkineva

Lisätiedot

Vili Tuomisto, projektinjohtaja, puhelin: 09 310 52606
vili.tuomisto(a)hel.fi

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Johdanto

Merellisyys on Helsingin tunnusomaisin erityispiirre ja kaupungin merkittävä vetovoimatekijä, joka luo hyvinvointia ja viihtyvyyttä niin kaupunkilaisille kuin matkailijoillekin. Helsingin 130 kilometriä pitkä ranta- viiva ja yli 300 saarta tarjoaa ainutlaatuisen mahdollisuuden kokea meri kaupungissa. Merellinen Helsinki on myös yksi maamme keskeisimmistä ja tunnetuimmista kansallismaisemistamme. Ranta-alueet toimivat monien kansainvälisesti tunnustettujen hankkeiden, palveluiden sekä nähtävyyksien sijaintipaikkana. Helsingin keskustasta vain kymmenien minuuttien merimatkan päässä oleva saariston puhdas ja aito meriluonto sekä jopa urbaanimmissakin kaupunginosissa lähes aina uimakelpoinen vesi tekevät Helsingistä ainutlaatuisen merikaupungin, jossa kehityspotentiaalia on vielä runsaasti lunastamatta.

Rannikon ja saariston kehitystyötä ohjaavat Helsingin yleiskaava 2016, Helsingin merellinen strategia 2030 sekä kaupunkistrategia. Merellisen kehityksen tavoitteet painottuvat vahvasti varmistamaan, että Helsingin merellisessä ympäristössä on edellytykset palveluiden tuottamiselle ja kehittämiselle sekä merikulttuurin ja luonnon suojelemiselle. Kehitystyötä toteutetaan kaupungin sisäisesti sekä yhteistyössä muiden merialueella toimivien saariomistajien tai hallintojien, naapurikuntien ja merellisten liiketoimijoiden kanssa. Merkittävän osan palveluista tuottavat kaupalliset toimijat, joiden kanssa sujuva yhteistyö on edellytys palvelutarjonnan kasvulle ja laadun kehittymiselle. Kaupungin tavoitteiden mukainen merellinen kehitys edellyttää aiempaa vahvempaa yhteistyötä, resursointia ja toimenpiteisiin sitoutumista.

Helsingin merellinen strategia 2030

Helsingin edellisessä kaupunkistrategiassa 2017–2021 todettiin, että Helsingin merellinen sijainti on osa kaupungin perusluonnetta ja -olemusta. Strategian mukaan merellisyyttä ei ollut hyödynnetty riittävästi kaupungin vetovoimatekijänä. Kaupunkistrategiakauden 2017–2021 aikana asian tilaa parantamaan perustettiin yhtenä kaupunkistrategian kärkihankkeena Helsingin merellinen strategia 2030-projekti. Projektia johti kaupunginkanslian elinkeino-osastolle sijoittunut projektipäällikkö ja kaupungin johtoryhmässä kärkihankkeesta vastasi elinkeinojohtaja.

Kaupunginhallitus hyväksyi 11.3.2019 Helsingin merellisen strategian 2030. Strategian kolme pääteemaa ovat 1) Helsinki on vetovoimainen ja toimiva merikaupunki, 2) Merelliset palvelut ja virkistymismahdollisuudet ovat kaikkien ulottuvilla ja 3) Helsinki vaalii meriluontoaan. Strategiassa määritettiin vuosille 2019–2022 yhteensä 19 toimenpidekokonaisuutta ja noin 50 toimenpidettä. Vuosille 2022–2030 määritettiin yhteensä 24 toimenpidettä. Toimenpiteiden toteuttamisen vastuu jakaantuu pääosin kaupunginkanslian elinkeino-osaston, kulttuurin ja vapaaajan toimialan merelliset palvelut -yksikön sekä kaupunkiympäristön toimialan eri palvelukokonaisuuksien välille.

Helsingin merellisessä strategiassa 2030 keskitytään pääasiassa kaupungin merellisten virkistysmahdollisuuksien, matkailupalveluiden ja yleisen vetovoiman kehittämiseen. Strategia ei suoraan ota kantaa esimerkiksi kauppamerenkulun toimintaympäristöön, vaan siitä vastaa kaupunkitasoisesti Helsingin Satama Oy. Strategia kuitenkin korostaa yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Esimerkiksi Itämeren suojeeluun ja vesiliikenteen hiilijalanjäljen vähentämiseen liittyvät tavoitteita edistetään yhdessä Helsingin Satama Oy:n kanssa.

Käynnissä olevalla kaupunkistrategiakaudella 2021–2025 merellisen strategian tavoitteet ovat edelleen mukana kaupunkistrategian tavoitteissa, vaikka merellisellä strategialla ei enää ole kärkihankkeen statusta. Strategiakauden aikana on tehty sisäisiä uudelleenjärjestelyjä merellisen kehittämisen tehostamiseksi ja merellisen johtajuuden osalta, siirtämällä Helsingin merellisen ohjausryhmän puheenjohtajuus kaupunkiympäristön toimialalle. Lisäksi merellisen kehittämisen resursseja on parannettu kaupunkiympäristön toimialalla uuden projektinjohtajan myötä vuonna 2023.

Merellisen strategian tilannekuva ja toimenpideohjelman päivitys

Helsingin kaupungin tarkastusviraston laatima "Merellinen Helsinki – Strategian arviointikertomus vuodelta 2020" tunnisti strategian toteuttamistyöstä onnistumisia, mutta myös kehittämistarpeita. Kehittämistarpeina nostettiin esiin tarvetta selkeämmälle vastuunjaolle ja resursien turvaamiselle, jotta merellisten alueiden kehittäminen voi jatkua pitkäjänteisesti ja tehokkaasti. Yritysyhteistyön kehittämisessä tunnistettiin tarpeita selkeyttää lupaprosesseja, parantaa viestintää ja yhteismarkkinointia sekä edelleen lisätä pitkäjänteistä yhteistyötä yritysten kanssa. Nämä kehittämiskohteet ovat yhä ajankohtaisia, ja niiden edistäminen on tunnistettu tärkeäksi edellytykseksi Helsingin merellisen strategian tavoitteiden toteutumiselle.

Strategian toimenpiteistä parhaiten ovat onnistuneet ne, joille saatiin oma erillinen projektipäällikkö ja budjetti, kuten esimerkiksi Vallisaaren kunnallistekniikan suunnittelu ja rakentaminen sekä Biennaali-tapahtuman järjestäminen. Samoin hyvin menestyivät toimenpiteet, jotka olivat selvästi yhden toimialan ja palvelun päävastuulla, kuten esimerkiksi meriluonnon suojelun toimenpiteet, jossa on saavutettu merkittäviä onnistumia kaupunkitasoisesti. Monen toimenpiteen toteutumisesta on haitannut liian epätarkalle tasolle jäänyt vastuun määrittäminen, monimutkainen vastuiden jakautuminen ja riittävän johtajuuden puute, jonka seurauksena toimenpidettä ei ole ohjelmoitu tai budjetoitu. Vaikeimmin ratkaistavat asiat merellisen toimintaympäristön kehityksessä jäivät eniten keskeneräisiksi strategiakauden aikana, kuten vesiliikenteen kehitys ja päästöjen vähentäminen, sekä merellisen huollon ratkaiseminen. Nämä on tunnistettu myös kriittisiksi perusedellytyksiksi kaiken merellisen liiketoiminnan mahdollistamiseksi.

Helsingin kokoomuksen valtuustoryhmä jätti helmikuussa 2024 ryhmäaloitteen merellisen strategian toimenpideohjelman päivittämiseksi. Helsingin kaupunginvaltuusto päätti (6.11.2024) kaupunginhallituksen esityksen mukaisesti, että merellisen strategian toimenpiteet päivitetään vuosille 2024–2030.

Itse merellisen strategian tavoitteet ja suunnitelma ovat edelleen ajankohtaisia ja päivitys koskee vain toimenpideohjelmaa. Päivityksen tavoitteena on varmistaa, että toimenpiteet vastaavat muuttuneen toimintaympäristön vaatimuksia ja tavoitteita, sekä varmistaa tunnistettujen kehitystoimien vastuut ja resursointi. Päivityksessä määritetään toimenpiteet, joilla varmistetaan saarten saavutettavuus ja yrittäjien toimintaedellytykset. Näihin kuuluvat lauttayhteyksien kustannusten kohdentaminen, kilpailutusten ennakoitavuus, Eteläsataman lauttapaikkojen jakoperiaatteiden selkiyttäminen, yhteistyön parantaminen Metsähallituksen kanssa ja toimenpiteet Isosaaren avaamiseksi taas matkailutoiminnalle. Toimenpideohjelmaan tuodaan lisäksi muita tunnistettuja ja kehityksen kannalta oleelliseksi arvioituja toimenpiteitä.

Helsingin merellisen strategian 2030 toimenpiteet on tarkoitus päivittää vuosille 2024–2030. Merellisen strategian toimenpiteiden päivitys tuodaan päätöksentekoon uuden kaupunkistrategian 2025–2029 voimaantulon jälkeen ja kytketään kaupunkistrategian merellisyyttä koskeviin kirjauksiin. Merellisen strategian toimenpideohjelman päivityksestä laaditaan informatiivinen ja taloudellisesti realistinen suunnitelmapohja ja tietopaketti kaupunkistrategian valmistelun pohjaksi, ja strategian päivitystyötä tehdään tiiviissä yhteistyössä kaupunkistrategian valmistelun kanssa keväällä 2025. Päivittämisessä hyödynnetään hyväksi havaittuja menetelmiä toimenpiteiden onnistumisen varmistamiseksi sekä kiinnitetään huomiota toimenpiteiden toteutumisen hidastamista aiheuttavien asioiden ratkaisemiseksi. Päivityksen aikana kuvataan tarkemmin toimenpiteiden vastuulliset tahot sekä laaditaan toimenpiteille realistiset kustannusarviot ja taloudellinen priorisointitarkastelu.

Helsingin meriympäristön kasvunäkymät ja potentiaali

Kaupunki jatkaa kasvuaan ja kehitystään, ja merkittävä osa kaupungin kasvupaineesta kohdistuu ranta-alueillemme. Helsingin rantoja suunnitellaan ja rakennetaan järjestelmällisesti, muuntaen laajoja ranta-alueita entisistä käyttötarkoituksistaan, esimerkiksi meriteollisuuden ja merilogistiikan käytöstä, monipuolisiksi kaupunkiympäristöiksi. Seuraavien 20 vuoden aikana merkittäviä uusia kaupunkialueita rakennetaan ja valmistuu merelliseen ympäristöön, kuten Koivusaareen, Jätkäsaareen, Hernesaareen, Kalasatamaan, Laajasaloon ja Puotilaan. Tämä luo uusia mahdollisuuksia asumiselle ja liiketoiminnalle merellisessä kaupunkimiljöössä.

Rantaviivaan kohdistuva kaupunkikehitys ja sen tuoma asukasmäärän kasvu sekä kasvava matkailu luovat tarpeen ja mahdollisuuden uusille palveluille ranta-alueilla ja saaristossa. Helsingin merellisen strategiatyön aikana on laadittu verkostosuunnitelma rantareittien kehittämiseksi sekä saarikohteiden luokitteluksi tähtikohteisiin, jokamiessaariin, retkei-

lysaariin ja rajoitetun käytön saarikohteisiin. Tämän työn aikana on erityisesti saaristosta tunnistettu paljon asemakaavoittamatonta, suunnitteleamatonta ja lunastamatonta potentiaalia. Strategian tavoitteiden mukaisesti myös saariston kaavoitushankkeet sekä hoito- ja kehityssuunnitelmat ovat edenneet. Saariston tulevan käytön ja laadukkaan kehityksen kannalta on tunnistettu tärkeäksi ratkaista saariston saavutettavuuden ja huoltoliikenteen edellytykset sekä kunnallisteknisten ratkaisuiden mahdollisuus. Merellisen strategian toimenpiteiden yhtenä tärkeänä tavoitteena on varmistaa, että saaristossa ja rannoilla on valmiudet ja edellytykset kannattavan liiketoiminnan harjoittamiseksi ja kehittämiseksi kaupunkilaisten ja matkailun käyttöön. Tässä isossa roolissa ovat saarien huoltomahdollisuuksista huolehtiminen, saavutettavuus sekä vesiliikennereittiverkoston kehittäminen tehokkaammaksi ja sähköisen vesiliikenteen kehittämisen mahdollistaminen. Oikeanlaisten ja tehokkaiden toimenpiteiden tunnistamiseksi, tulee niiden laatimista toteuttaa yhdessä saariston palveluntuottajien kanssa.

Matkailun ennustetaan kasvavan Helsingissä sekä kotimaisten että ulkomaisten matkailijoiden osalta. Suuri osa Helsingin matkailupalveluista ja elämyksistä sijaitsee jo nyt meriympäristössä tai sen läheisyydessä. Rannikko ja saaristo ovat perinteisesti vetovoimaisia matkailukohteita, ja Helsinki erottuu pääkaupunkina erityisen merellisenä kaupunkina. Helsinki on sitoutunut olemaan kansainvälisesti edelläkävijä kestävässä matkailu- ja tapahtumakaupunkina. Merellisen kehityksen yhtenä pääpainopisteenä on vesiliikenteen kehittäminen kohti kestävämpää ja päästöttömämpää mallia sekä saariston ja rantojen älykäs, kestävä ja vastuullinen kehitys.

Vesiliikenne ja saaristo saavutettavuus

Saariston ja ranta-alueiden kehittämisen keskeinen tavoite on saavutettavuuden parantaminen sekä vesiliikenteen kehittäminen kohti tehokkaampaa ja monipuolisempaa palveluverkkoa ja päästötöntä liikennettä. Reittiverkoston kehittäminen kattamaan tehokkaammin keskeiset saarikohteet ja yhdistämään rantaviivan eri alueet toisiinsa mahdollistaa alueiden tehokkaamman käytön ja luo edellytykset palveluiden synnylle. Tehokkaammin suunniteltu liikennöintiverkosto luo myös edellytyksiä aluskannan uudistamiselle sekä matkalippujen myynnin selkeyttämiseksi ja edullisemmalle hinnoittelulle. Kaupungin tavoitteena on selvittää ja toimeenpanna keinot, joilla vesibussien ja lauttaliikenteen päästöt saadaan puolittumaan vuoteen 2030 mennessä. Kehitystyön aikana tulee tarkastella kaupungin roolia vesiliikenteen mahdollistajana ja mahdollisten kannustinten tarvetta. Vesiliikenteen kokonaisvaltainen kehittäminen edellyttää tiivistä yhteistyötä kaikkien Helsingin merialueen saariomistajien ja hallinnoijien kanssa. Kaupunkiympäristön toimia-

02.12.2024

Asia/2

lalla on valmistauduttu lisäämään vesiliikenteen kehityksen resursseja vuoden 2025 aikana.

Toimivalta

Hallintosäännön 8 luvun 2 §:n mukaan kaupunginhallituksen elinkeinojaosto päättää elinkeinopolitiikkaa ja kilpailukykyä koskevista periaatteista sekä seuraa niiden toteutumista.

Asian esittelee kokouksessa projektinjohtaja Vili Tuomisto.

Esittelijä

elinkeinojohtaja
Marja-Leena Rinkineva

Lisätiedot

Vili Tuomisto, projektinjohtaja, puhelin: 09 310 52606
vili.tuomisto(a)hel.fi

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano